

LIBRIS

We know
books

Editura Vremea este acreditată CNCS, categoria B,
domeniul *Istorie și Studii culturale*

PLANETA
BUCUREȘTI

Colecția *Planeta București* este inițiată și coordonată de
SILVIA COLFESCU

Coperta: Silvia Colfescu
Redactor: Odilia Roșianu
Corector: Alexandra Ciuciulin
Tehnoredactor: Aurelian Ardeleanu

Copyright © Editura Vremea pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Damian, Mircea

București : 1935 / Mircea Damian. - București :
Vremea, 2026

ISBN 978-606-081-361-3

94

MIRCEA DAMIAN

BUCUREȘTI
1935

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2026

LBRIS

We know
books

MIRCEA DAMIAN

BUCUREȘTI

S'AU TRAS DIN ACEASTĂ CARTE, PE
HÂRTIE VIDALON VÂRGATĂ, DOUĂZECI
ȘI CINCI DE EXEMPLARE NEPUSE ÎN
COMERȚ, NUMEROTATE DELA 1 LA 25.

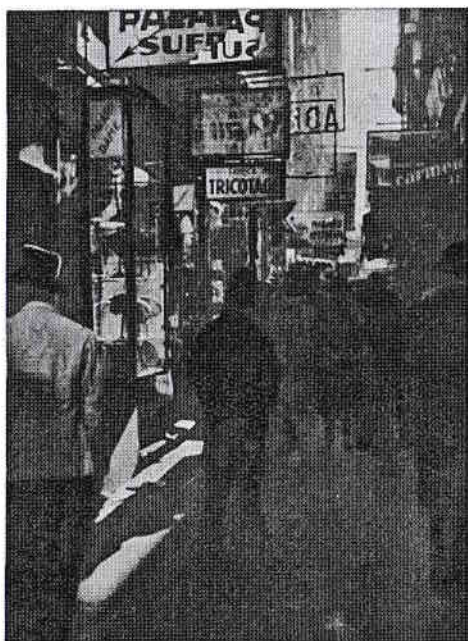
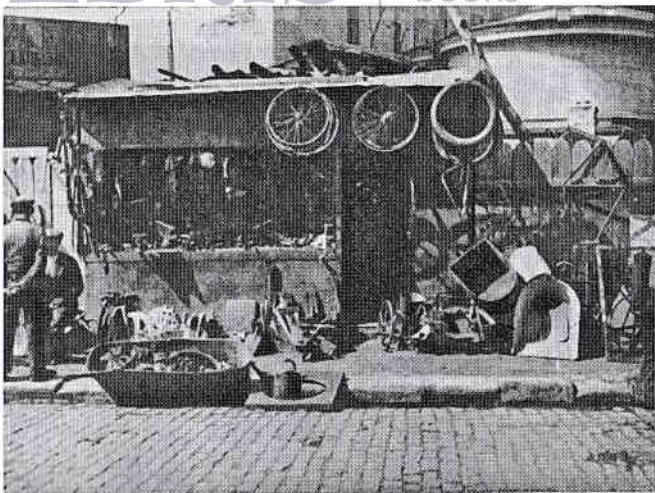

BUCUREȘTI
FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ «REGELE CAROL II»

39, Bulevardul Lascar Catargi, 29

1 9 8 5

Alăturat, pagina de titlu a ediției originale

CUPRINS

Un fel de introducere.....	7
Gara de Nord	10
Străzile	13
Calea Victoriei	15
Circulația	17
Pietonii	20
Provincialii	24
Bulevardele	34
Calea Griviței	38
Sărindarul	45
„Jurnaliștii”	47
Cișmigiul	51
Toamnele bucureștene.....	53
Localuri de petrecere	58
Iarna	63
Ceasornicele publice	68
Lipscanii	71
Șoseaua	79
Cartierele boierești	81
Mahalaua	83
Dincolo de mahala	99
Parcul Carol	100
Primăvara în cetate	104

Cinematografele.....	108
Florăresele.....	120
Capșa.....	125
Parcul Ioanid.....	137
Tramvaiele.....	139
Oltenii.....	150
Deputații.....	155
Ministerele.....	158
La oficiul de stare civilă.....	166
Moartea în București.....	171
Săptămâna cărții.....	177
Vara.....	186
Moșii.....	191
Cenacluri literare.....	195
Studentii.....	205
Camera.....	207
Halele.....	218
Negustorii ambulanți.....	220
Între proprietari și chiriași.....	224
Închidere.....	234

În colecția **PLANETA BUCUREȘTI** au mai apărut:

Vânătoare de comori prin București,
Silvia Colfescu

Bucureștiul gangsterilor 1945,
Alexandru Armă

Povestiri de pe Planeta București

Povestea Giocondei de pe malul Dâmboviței,
Dan Roșca

Văzute și nevăzute la Casa Monteoru,
Alexandra Târziu

Principesa Elisabeta și palatul său din București,
Narcis Dorin Ion

*Din Armenească la Cașin. Povești cu fiica
arhitectului Bisericii Cașin, doamna Măriuca*
Alexandrescu Berechet,
Victoria Dragu Dimitriu

București. În căutarea Micului Paris,
Narcis Dorin Ion

Peregrin prin București.
Dicționarul străzilor bucureștene,
Sorin Bordușanu

Răbdări vrăjite,
Călin-Andrei Mihăilescu

Cititorul este prevenit: am scris cartea cum se umblă în București: anapoda. Nu am lucrat cu planuri și nu m-am condus după niciun criteriu, pentru că în București nu se umblă cu ghidul în mână sau cu ciceronele la cot. Așadar, cartea poate fi începută și de la coadă, și de la trei sferturi, și de la început. Cum se-ntâmplă. Precum în București, poți să te trezești din Lipscani la Cotroceni, de aci în cartierul Grant, și pe urmă să caști gura la palatul telefoanelor...

M. D.

UN FEL DE INTRODUCERE...

Cred că sunt vreo douăzeci de ani de când am venit pentru prima oară la București. Eram în clasa I-a* a liceului din Slatina și fugisem de la școală. Nici azi nu știu precis dacă eram în conflict cu școala sau cu familia, și nu știu măcar dacă am fugit pentru că-mi era dor să fug...

Mare lucru n-am văzut atunci din București: m-au prins chiar în gară și m-au dus la poliție, unde am fost închis într-o cameră foarte mare și destul de populată. M-au ținut aci trei zile pe pâine și măslina, apoi m-au trimis cu un jandarm „la urmă”.

Peste un an sau peste doi, iar am fugit și iar m-au prins. Tot în gară. Și iar m-au închis. Tot în camera aceea imensă, cu ferestrele sus și zăbrele, cu mini care jucau „țintar” și care se înjurau de mamă. Iar peste trei zile, un jandarm cu carabină și mustăți m-a condus îndărăt la școală. După cât mi-aduc aminte, nu s-a bucurat niciun profesor văzându-mă... Și nici eu...

Ani de zile m-am gândit la București, cu necaz: mă refuzase de două ori. Îmi era dor de el, și-l ocoleam totuși ca pe-o fiară. Tocmai în 1928, toamna, după o lungă călătorie cu trenul, bineînțeles de contrabandă, am coborât în Gara de Nord, emoționat și flămând și rupt. De data asta n-am fost arestat în gară. Și nu m-au

* În ediția de față s-a păstrat modalitatea originală de scriere, intervenindu-se doar acolo unde era posibil și, în general, numai când a fost vorba despre adaptarea ortografiei.

arestat nici în oraș, deși aș fi vrut să fiu arestat măcar două zile, fiindcă eram topit de oboseală și împlineam o săptămână de când nu pusesem nimic în gură. Ah, pâinea aceea cu măslina, cu care mă omenise în două rânduri prefectura poliției!...

- Vă rog, pe unde ajung în centru?

- Iei tramvaiul 6.

Un comisar mă îndrumase.

N-am luat tramvaiul, pentru că n-aveam cu ce plăti. Am luat urma lui, pe jos. Seara, am ajuns în Cișmigiu. Lume multă, muzică, toamnă și miros de mititei. Am căzut pe trunchiul unui copac (pe care azi se odihnesc șomerii și haimanalele), cu nările dilatate și cu toamna în priviri. Iar peste câteva minute, am pornit în căutarea unui loc mai dosit, ca să mă culc. L-am găsit unde este astăzi terenul amenajat pentru copii. M-am lungit pe iarbă și m-am uitat multă vreme la cer: era foarte senin și foarte sus și cu stele. Niciun gând n-aveam, și niciun vis...

Asta a fost prima noapte pe care am petrecut-o în București, liber.

A doua zi, Camil Petrescu mi-a cumpărat cu 400 de lei o nuvelă pentru *Universul Literar*. Era debutul. În ziua aceea am mâncat bine și am început să văd limpede oamenii și lucrurile. Că de vreo săptămână mă clătinam ca un om beat și mi se clătina totul în ochi...

Toată luna septembrie și jumătate din octombrie, am mâncat struguri și prune cu pâine, și am dormit, prin rotație: în Cișmigiu, în parcul Carol, în Grădina Icoanei și în parcul Ioanid. Era o toamnă blândă și bucureșteană și senină, cum aveam să mai văd peste câțiva ani la Văcărești, prin fereastra celei.

Eu nu sunt poet. N-am făcut în viața mea un singur vers, măcar din greșeală. Dar am să mă căznesc, la capitolul respectiv, să scriu pe larg și frumos, despre toamnele bucureștene...

Așa.

Vasăzică, rămăsesem la *Universul Literar*. Eram un fel de secretar de redacție, plătit cu bonuri în fiecare sâmbătă seara, ca salahorii. Iar la sfârșitul lui ianuarie, după ce Camil Petrescu a părăsit conducerea gazetei, m-au dat afară. Sau am plecat eu? Nu mai știu mințe. Cred însă că m-au dat afară...

De atunci începe lupta.

Multe zile trebuia să mai rabd de foame; multe nopți înzăpezite și friguroase trebuia să-mi suflu în degete ca să le pot înțeșta pe condei; multe străzi trebuia să bat cu pingelele rupte și în talie, pe viscol. Câte umiliri, câte înfrângeri, câte lacrimi de ciudă și de neputință. De câte ori n-am îngenunchat la picioarele Bucureștilor, ca la picioarele unei femei; de câte ori n-am amenințat Orașul cu pumnii și cu părăsirea definitivă, așa cum ameninți o femeie pe care nu poți s-o părăsești, cu care nu poți trăi și pe care nu poți s-o omori. Dar de plecat, n-am plecat niciodată. Am trăit rând pe rând toamnele Bucureștilor și iernile, și primăverile și verile.

Mereu.

Și am crezut mereu în cucerirea definitivă, am crezut în ceasul când mă voi uita peste el, așa cum se uita el peste fruntea mea chinuită, peste stomacul meu gol, peste sufletul meu trudit...

Iubesc Bucureștii ca pe-o amantă și ca pe-un copil: cu pasiune, cu violență și cu duioșie. La sânul lui am trăit toate visurile, toate înfrângerile, toate biruștele. Mărturisesc fără modestie plăcerea pe care o simt când îi aud aplauzele și când îi văd ochii ațintiți în ochii mei. Atunci mă gândesc cu emoție la pâinea cu măslina de la poliție, și la toate nopțile pe care le-am petrecut flămând și uitându-mă la cer, în grădinile lui. Și-l iubesc mai mult, îl iubesc mai violent, îl iubesc mai duios...

Iată de ce m-am hotărât să-i scriu viața. Și cred că va fi o viață mai mult veselă, pentru că în București și suferința este câteodată veselă. Acesta e unul din marile lui merite: știe să fie vesel și poate să se entuziasmeze...

GARA DE NORD

Când vii pentru prima oară la București, fără nimeni și fără bani, începi să te zăpăcești cam de la Chitila. Căci de aci lumea începe să-și strângă bagajele și să se înghesuie, alergând de la o ușă la alta, să ghicească în care parte e peronul. Nu, grăbit nu e nimeni, dar toată lumea se grăbește. De câte ori am debarcat în Gara de Nord, m-am uitat cu atenție, dar n-am văzut niciodată un călător stând liniștit la locul lui până la oprirea trenului. Niciodată. Și nu mi s-a întâmplat niciodată să mă cobor fără să aud măcar o înjurătură, cu obiectiv precis sau așa în vânt, cum înjură românul.

Pe peron încurcătura e cam mare, fiindcă nu știi încotro s-apuci. În gara din orașelul tău, era mai simplu: cunoșteai pe domnul șef, cunoșteai singurul hamal, cunoșteai șinele pe care le puteai traversa după plac. Dar în Gara de Nord, uite: sunt vreo douăzeci de peroane, aproape toate cu trenuri la scară și cu lume încărcată cu bagaje. Pentru prima oară în viața duminicilor regreti că nu ești fată. Că te-ar lua de braț femeia aceea în uniformă de la capul peronului, te-ar ocroti și te-ar îndruma. Dacă ești, din nefericire, bărbat? Trebuie să te descurci singur, sau să te descurce poliția. Un geamantan nu e bine să ai, fiindcă și așa îl pierzi. Sunt foarte mulți hamali de ocazie, care țin cu tot dinadinsul să te servească...

GARA DE NORD

Văzută din piață, bunăoară, sau din bulevardul Dinicu Golescu, Gara de Nord nu este prea monumentală. Dar seamănă cu o gară mare. În interior, însă, mai ales în ajun de sărbători, lumea nu prea are loc, iar sala de așteptare clasa a III-a nu prea are bănci. Lipsesc de asemenea tăblițele indicatoare și cred că din când în când ar trebui potrivite ceasornicele. Că se întâmplă uneori să nu arate toate aceeași oră. E chestie de un minut, nu-i vorbă, sau de două. Adică, exact cât trebuie ca să pierzi trenul...

Și fiindcă veni vorba de tren, domnul cititor e bine să știe că trenul se poate pierde, din Gara de Nord, în diferite chipuri. Dacă greșești, bunăoară, ușa. Nimerești, să zicem, la ieșirea pentru clasa I, cu bilet de a doua. Portarul te îndrumă la ieșirea biletului duminicilor, care, altminteri, este alături. Dumneata, însă, în loc să te întorci repede și s-o iei prin sala vecină, rogi pe domnul portar să-ți dea drumul p-aci, că „tot aia este”.

- Nu se poate, răspunde portarul. Ordin.

- Te rog să mă lași, insiști d-ta, că pierd trenul.

- Nu se poate, repetă omul.

Și nu-ți dă drumul.

Nervos, bagi biletul în buzunar, pui mâna pe valize și dai fuga la ieșirea de clasa a II-a. Portarul întreabă, ținând ușa cu piciorul:

- Biletul?

Pui jos valizele și cauți biletul. Dar vesta are patru buzunare, haina cinci și paltonul încă cinci. În total paisprezece. Le iei la rând, fiindcă nu-ți mai aduci aminte în care buzunar l-ai pus. Te-a enervat „măgarul acela de portar de la a I-a”.

- N-aveți? întreabă omul liniștit.

- Cum să n-am, bă, cum să n-am? strigi dumneata, vânat.

În sfârșit, îl găsești, îl arăți și-o iei la fugă, ca să vezi trenul dumitale cum trece pe sub podul Griviței, fluierând...

Întrebi, totuși, pe omul care tocmai coboară tăblița ce indica ora plecării trenului dumitale:

- Cernăuți, unde este Cernăuți?
- Uite-l cum se duce!...

Și ți-l arată cu deștiul, râzând.

Atunci lași valizele jos, te uiți la bilet, te ștergi de sudoare și... înjuri administrația C. F. R. ...

Altădată se-ntâmplă ca d-l pasager, după ce s-a descurcat cu casierul și cu portarii, să greșească peronul și să se suie în trenul vecin. Astfel, în loc să târguie plăcintă de la Titu, cumpără gogoși de la Ploiești, și mai plătește și-o amendă...

În sfârșit, un domn pasager vrea să meargă, să zicem, la Craiova. Și cum casele de bilete sunt pe direcții, el în loc să facă coadă la cassa unde este agățată tăblița pe care scrie „Timișoara”, nimerește la „Cluj”. Se înghesuie un sfert sau o jumătate de oră, uitându-se tremurând la ceas, și tocmai când mai are cinci minute până la plecarea trenului, îi vine rândul.

- Craiova, întreg.

Și întinde banii.

- La ghișeul 5, îi răspunde casierul.

- Poftim?!

- La ghișeul 5. Aici se dau bilete pentru Cluj.

- Păi...

- Ci mișcă-te, domnule, odată, nu pricepi? Ce mai ții lumea în loc? se răstește cel din spate și-i dă brânci.

Omul se uită disperat întâi la ceas, pe urmă la ghișeul 5.

Este închis...

STRĂZILE

Ascultați-mă pe mine: cine spune că cunoaște Bucureștii „ca în palmă” să știți că minte. Nimeni nu-l cunoaște bine. Că prea e sucit și prea te învâртеște în jurul tău, trecându-te dintr-o stradă în alta, aducându-te de unde ai pornit tocmai când credeai că ai ajuns în strada pe care o cauți. Să întrebi un șofer, un sergent sau un trecător? Se-ntâmplă astfel: cauți, de pildă, strada Fluierului.

- Fluierului? Da! O luați prin Pache, ți se răspunde.

- Prin Pache?

Te gândești că lămurirea e cu totul vagă. În București, însă, lumea e grăbită. Îți aruncă peste umăr cuvântul și își vede de drum. Iar când întâlnești pe cineva cu mai mult timp de pierdut, te lămurește atâta, încât te deconcurează complet. Și trebuie s-o iei de la început.

Cel mai bun mijloc ca să găsești strada pe care o cauți este să nu întrebi pe nimeni. Ajunge să cunoști cartierul. Și pleci într-acolo. O iei apoi pe-o stradă. Pe oricare. Și mergi până dai într-alta. Pe urmă, apuci la stânga. Sau la dreapta. Nu interesează, pentru că, sau la dreapta, sau la stânga, nu mergi niciodată prea mult în linie dreaptă. Uneori se întâmplă, cum spuneam mai înainte, ca după un ceas de alergătură, să te pomenești exact în locul de unde ai pornit. Nu dispera. Ia-o iar la stânga sau la dreapta. Și peste câteva minute, ai să te trezești tocmai în fața casei pe care o cauți...

- Ia uite, domnule!

Ei, dar câteodată este mai al dracului la întoarcere. Atunci te încurci rău, fiindcă, uitând că din întâmplare ai găsit strada și casa, ai iluzia că te poți descurca ușor.

Și tot mergând, încredințat că știi bine pe unde mergi, te pomenești că ai bătut trei kilometri ca să ajungi la Cotroceni unde nu ai nicio treabă, în loc să te afli la Șosea...

Altădată, pierzi strada pe care ai găsit-o cu atâta trudă, într-un chip cu totul stupid. După ce ai descoperit-o pornești pe ea, spunându-ți: „aici e numărul 5; până la nr. 170 pot să merg liniștit”. Și mergi atât de liniștit, încât nu bagi de seamă că strada dumitale cotește uneori în prelungire pe alte străzi. Și în loc să apuci la dreapta, cu strada, o iei la stânga pe cealaltă, și te tot duci după nr. 170.

Afară de asta, sunt foarte multe străzi care au aceeași denumire, deși în cartiere cu totul opuse. Există, bunăoară, un bulevard Take Ionescu și o stradă pe undeva pe lângă Gara de Nord, cu același nume. Există, de asemenea, câteva străzi Cantacuzino: Gh. Cantacuzino, Gh. Gh. Cantacuzino etc. Și dumneata, care nu cunoști lucrul acesta, întrebi pur și simplu:

- Unde este strada Cantacuzino?
- Care Cantacuzino?! ți se răspunde.
- Păi sunt două? te crucești dumneata.
- Ba mi se pare că sunt vreo trei!

Apoi, sunt alte străzi botezate a doua și a treia oară, dar care sunt cunoscute sub denumirea de acum o sută de ani. Iar altele, care poartă numele celebre ale unor personalități străine, sunt știute numai pe numele românesc pe care-l aveau mai înainte. De pildă: nu vei auzi pe nimeni spunând strada R. Poincaré în loc de strada Academiei, sau strada Aristide Briand în loc de strada Regală...

În București, fiecare cartier are personalitatea lui, specificul lui. Fiecare cartier și fiecare stradă. Trecând nu dintr-un cartier într-altul, ci dintr-o stradă în alta, îți

CALEA VICTORIEI

face impresia că te găsești în alt oraș. Lângă străzi unde zgomotul tramvaielor și al claxoanelor te asurzește, se găsesc altele cu totul liniștite. Foarte rar trece pe aici câte o căruță sau un automobil. Iar dacă trei inși au radio sau patefon, ajunge la toată strada...

Uitasem: mai este un restaurant cu grădină de vară și cu popice. Are grătar și „orchestră” cu „diseur”. Restaurantul e mic, grădina e mică și vinul de la gheață. Oamenii petrec aici în liniște, în tăcere parcă. Se încalieră foarte rar, și atunci trag cu puștile ca la vie sau se înjunghie cu cuțitul.

În seara următoare este iarăși liniște.

Și dacă faci numai o sută de pași, dai într-o stradă plină de lume și de tramvaie și de automobile. Aci toată lumea este agitată și grăbită.

Este orașul aci, și lupta...

CALEA VICTORIEI

Începe de la podul Senatului, merge cotind ca un pârâu în munți și se varsă, ca să zic așa, în piața Victoriei la picioarele unui monument colosal, care nu știu ce reprezintă. Are o inscripție, dar este în latinește, și eu latinește nu știu. Aș fi putut să mă informez, dar am vrut să cred mereu că monumentul nu reprezintă nimic, că este așezat acolo în piață ca o statueta într-o grădină, ca un bibelou într-o bibliotecă. Și pieței Victoriei, unde sfârșește cea mai importantă stradă a Capitalei și unde începe Șoseaua, îi trebuia un decor, ceva, la care să se uite lumea din tramvai...

... Deși atât de lungă, Calea Victoriei nu începe, totuși, decât din Bulevardul Elisabeta și sfârșește la

Teatrul Național: două sute de pași. Aici este buricul României. De două ori pe zi, la prânz și seara, amândouă trotuarele și cel puțin jumătate din stradă sunt pline de lume. Vreau să spun: sunt pline de femei. Că femeii sunt mai multe. Și se plimbă numai de la Bulevard la Teatru; și numai de la Teatru la Bulevard. Mereu aceeași lume, pentru că în București fiecare se plimbă într-un anumit loc. Niciodată plimbăreții de pe bulevardul Elisabeta, bunăoară, nu se vor plimba pe Calea Victoriei decât în trecere. Și viceversa...

Ce frumoase sunt femeile de pe Calea Victoriei! Toate sunt frumoase, vesele și fericite. Și multe. Foarte rar ți se întâmplă să vezi doi bărbați cu o femeie; dar vezi la fiecare pas trei femei cu un bărbat. Uneori, crâmpeliul acesta de stradă îți face impresia unei săli de bal, unde toată lumea petrece. Pe Calea Victoriei, eu n-am văzut niciodată un om trist, o femeie îngândurată. Am văzut, în schimb, foarte mulți oameni fluierând...

Privind femeile de pe Calea Victoriei, te întrebi uluit: cine spune că e criză? Că sunt toate, absolut toate, foarte bine îmbrăcate, și foarte scump. De la pantofi până la pălărie, de la mănuși până la poșetă. S-au prăbușit, rând pe rând, cele mai mari instituții financiare; comercianții foarte onorabili și foarte bogați au dat faliment și s-au spânzurat de grindă, ca orice pârlit; sufletul țării a tremurat de indignare la auzul unor fraude epocale; de atâtea ori văpaia secetei a amenințat belșugul din holde și din hambare, Calea Victoriei a rămas mereu aceeași: elegantă, veselă și fericită. Se entuziasmează de câte ori se schimbă garda palatului, ca de un lucru cu totul nou, deși se întâmplă în fiecare zi, la ore fixe; strigă din toată inima „ura!” cu soldații și cu asociațiile sportive, când se fac retrageri cu torțe; se ține cu copiii după muzica militară; flutură batistele și

pălăriile la Rege, și-i zâmbeste ca unui cunoscut cu care s-a plimbat ieri la prânz...

Iar când are oaspeți de seamă, Calea Victoriei se împodobește. Își scoate la ferestre scoarțele și covoarele și florile, își plimbă pe trotuare, în talazuri, femeile în toalete superbe, își fâlfâie, în soare, steagurile. Uluit de atâta entuziasm și de atâta frumusețe și de atâta veselie, oaspetele nu va uita niciodată Calea Victoriei și femeile ei...

Sărbătoare, veselie și tinerețe: asta e Calea Victoriei. Ziua.

Ostenită, noaptea se odihnește. Foarte rar, câte un chefliu îi măsoară distanța între trotuare, discutând cu el însuși niște chestii foarte importante:

- Adică, ce crezi dumneata că așa se echilibrează bugetul?... Despre criză, eu am, domnule, ideile mele care...

- Psst!

O femeie. Mai încolo, în fața unei vitrine, alta. Și mai la deal, încă una. Ca niște sentinele la post. Frumoase și ele, tinere și ele, vesele și ele...

Apoi, liniște. Calea Victoriei doarme...

CIRCULAȚIA

Până mai acum câțiva ani, circulația cu vehicule se făcea în București după capul fiecăruia. Aveai treabă în strada cutare, te duceai acolo pe drumul cel mai drept și, dacă nu te ciocneai la o răscruce cu unul care avea și el treabă în sens opus, și care se grăbea, ajungeai destul de repede. Puteai să mergi după plac: când pe dreapta, când pe stânga. Poliția se amesteca numai

când doi birjari se încăierau, iar pietonii speriați, sau călcați, se mulțumeau să înjure. Când se întâmpla câte un accident de circulație, era întotdeauna grav, fiindcă erai lovit deodată din două părți și amestecat printre opt roți.

Acuma ești lovit, când te lovește, numai dintr-o parte. Din față sau din spate. Și te amesteci numai printre patru roți, de cele mai multe ori cu cauciucuri, adică moi...

Că e sens unic!

Sens unic înseamnă ceva ce nu se practică, deocamdată, pe toate străzile. Înseamnă, adică, pe înțelesul tuturor, că pe o stradă poți numai să urci, iar pe alta numai să cobori. Dacă ai chef să te plimbi cu trăsura pe Calea Victoriei, de pildă, trebuie să pornești din piața Victoriei, să cobori până în Lipscani, s-o iei la stânga pe lângă Banca Națională, apuci pe Academiei, urci pe Botescu, dai în N. Golescu, faci la stânga prin Amzei, răspunzi în Lascăr Catargiu, și ajungi iar în Calea Victoriei de unde poți să cobori la vale, dacă ai chef să te mai plimbi. Dar poți s-o iei și în sus, pentru că de la Ministerul de Finanțe până în piața Victoriei, are... sens cu sens, ca să zic așa: poți să și urci, să și cobori...

Poliția a prăpădit mulți nervi și multe parale cu „sensul” ăsta. Că românul este deprins să circule cum îi vine lui la socoteală. Acuma însă, lucrurile s-au schimbat al dracului, și s-au complicat. Că nu este numai sensul unic. La anumite intersecții mai sunt niște linii albe și niște săgeți tot albe gravate în asfalt, și care au rostul lor foarte precis. Adică: aci, la linia asta, chiar în dunga ei oprești mașina; iar în spațiul de la linia asta și până la cea dinaintea ei, traversează pietonii, după indicațiile săgeților. Cum ai împins mașina în spațiul rezervat pietonilor, gata: 100 de lei amendă.

CIRCULAȚIA

Astfel, mașinile așteaptă semnalul bot lângă bot, la linie, ca la o cursă de automobile.

Semnalul este și el altă tortură. Pe unde au mai rămas „stopurile”, lucrul e nițel mai simplu și mai fără emoții, pentru că „stopul” nu are atâta autoritate. Dar semnalul acela electric, cu roșu la oprire și verde la liber, agățat de sârmele tramvaiului! Să te uiți, nu la agentul de circulație care îl mânuiește din marginea trotuarului mișcând la dreapta și la stânga un mâner, ci să-l pândești pe el, să pândești semnalul, să pândești punctul verde... Iată ceea ce depășește răbdarea șoferului român. Dar n-are încotro...

În sfârșit, șoferii mai sunt obligați să nu fumeze la volan și să nu circule pe anumite străzi, fără pasageri. Pe scurt: disciplină și civilizație.

Dacă. Șoferul tot fumează câteodată la volan, tot aruncă în treacăt câte o înjurătură unui coleg care i-a atins aripa sau unui pieton care nu s-a ferit destul de repede, și tot depășește viteza prescrisă. Mai ales noaptea, când ochiul roșu al semnalului e stins, șoferul parcurge Calea Victoriei cu cel puțin 80 km pe oră, iar șoseaua cu 100. Foarte adesea se oprește într-un copac, sau intră într-o prăvălie...

Șoferii, camionagii și birjarii s-au deprins cu „sensul unic” și-l cunosc. De asemenea, cunosc semnalele. Provincialii, însă, și soldații se încurcă rău.

Te pomenești, bunăoară, cu un ostaș că bagă camionul, fluierând la cai, în plină Calea Victoriei, în sens invers, și paralizează pentru câteva minute toată circulația.

- Unde te duci, mă, camarade? zbiară la el agentul de circulație.

Soldatul n-aude din pricina zgomotului.

- Ai? întrebă el.

- Unde te duci, bă?

- Să iau niște lemne.

- Păi pe aici?

- Păi dar pe unde?

Agentul sare înaintea cailor și-i oprește. Soldatul, nițel cam zăpăcit:

- Ce faci, domnule?!

- Păi tu nu știi că e sens unic?

- Ce e ăla?

- „Sens unic”!

Soldatul înalță din umeri și dă să plece.

- Întoarce! urlă agentul.

- Cum o să întorc, că eu am treabă în partea aia?...

În cele din urmă, soldatul e convins să apuce pe prima stradă laterală. Iar agentul, viteaz, fluieră din țigla și „drege” circulația. Un trecător îl întreabă, spiritual:

- Zi, și-o făcu, ai?...

PIETONII

N-am fost niciodată în străinătate. Prin urmare, nu știu cum umblă pe acolo oamenii și nu știu cum se plimbă. Am auzit, însă, că sunt foarte disciplinați și se plimbă ca soldații la paradă: câte doi și câte patru, la linie. O fi „estetic” așa, o fi „civilizat”. Dar cred că nu e frumos și nu este, mai ales, la îndemâna omului.

Bucureșteanul?

A, să-l vezi pe bucureștean plimbându-se! Mai întâi, te calcă pe bătăături și te lovește cu cotul, fără măcar să se uite la dumneata. Iar dacă îi atragi atenția, te privește cu albul ochilor și tot el te ia la rost:

- Ce, ești chior?!

PIETONII

Chior, auzi! Dumneata!

Îl întrebi, furios și stupid:

- Cine e chior, domnule? Eu?

- Tu!

Pur și simplu.

Te gândești: „să-l înjuur, să nu-l înjuuur!”. Și nu-l înjuri. Atunci, lucrurile rămân aici. Sau îl înjuri. Și atunci te înjură și el.

Lumea, ca lumea: se adună în jurul dumnea-voastră și face haz. Asta ațâță amândouă părțile, dar nu împotriva lumii, cum ar fi logic, fiindcă nu are niciun amestec în conflictul vostru, ci ațâță pe fiecare împotriva celuilalt...

Se întâmplă și încăierări. Și se întâmplă, uneori, ca lucrurile să se sfârșească la poliție. Asta, însă, mai rar, pentru că poliția vine, de obicei, după ce lucrurile s-au liniștit...

Înainte de a se lărgi Calea Victoriei pe porțiunea dintre Capșa și Teatrul Național, poliția, văzând că lumea se revarsă în stradă și stânjenește circulația, a pus un lanț de-a lungul trotuarului din dreapta, de la Bulevard până în strada Regală. Și a mai postat, din loc în loc, câte un sergent. Degeaba: lumea trecea pe sub lanț sau îl sărea și năvălea în stradă, la largime, cu domnii sergenți cu tot. Acum are loc. Dar tot mai vezi și azi câte o pereche plimbându-se la braț, drept prin mijlocul străzii...

- Heep! strigă un birjar.

Dar perechea n-aude, fiindcă se plimbă.

- Heep! Heep! Ce, domnule, ești surd?

Perechea aude în sfârșit, se dă repede la o parte, în timp ce dumnealui se umflă la birjar:

- Idiotule!

Pe urmă, către ea:

- Parcă sunt chiori, ai dracului!

Iar dumneai:

- Și de o obrăznicie!...

Câteodată, se formează grupuri. Se întâlnesc câte două, trei perechi și întind o adevărată horă în mijlocul trotuarului, dacă nu chiar la colț, unde animația este mai mare.

- Pardon! zici dumneata, cuviincios.

N-aude nimeni. Strigi mai tare:

- Pardon! și pui, totodată, mâna pe brațul unuia din domni:

- Dați-mi voie, vă rog.

- Dar ce, domnule, nu mai ai loc? Nu vezi că sunt femei aici?

Ba vezi, cum să nu vezi? Dar dacă trebuie să treci!...

Și cum n-ai încotro, pentru că ei sunt mai mulți, te faci mititel și te strecuri cum poți.

Așa se plimbă lumea în toate părțile Capitalei: buluc. Pe unele trotuare, se formează din loc în loc grupuri mari de femei și bărbați, care stau de vorbă, spun anecdote și „întâmplări”, și râd. Este inutil să încerci atunci să te strecuri printre ei. Trebuie să te cobori în stradă...

Bucureșteanul este foarte curios din firea lui. Dacă, bunăoară, aude un „negustor” strigând:

- Aparat pentru înnodat cravata, domnilor...

Uitați-vă cu atenție, domnilor: luăm cravata așa, facem cu aparatul așa...

Se oprește mai întâi un curios, ia seama la aparatul negustorului, urmărind explicațiile, și când cravata este înnodată, se minunează:

- Măi, al dracului... Ia mai fă o dată, domnule...

Apoi, se oprește altul. Pe urmă, altul. Vin și femei. În câteva minute, se formează un adevărat public. Negustorul se uită peste el ca un conferențiar și explică răgușit:

PIETONII

- Dacă facem aparatul așa, cravata e gata, domnilor... Nu se șifonează, domnilor. Nu trebuie călcată, domnilor. Stă dreaptă, doamnelor și domnilor mei...

Din public, auzi pe câte unul spunând vecinului:

- Hoți sunt mă, fir-ar ai dracului... Se miră pe ce să-ți ia gologanul...

Câte unul cumpără. Cei mai mulți, însă, se uită, comentează și glumesc.

- Circulați, domnilor, îndeamnă, din când în când, câte un agent.

Nu-l aude nimeni. De altfel, până acum stătu și el în fața negustorului, urmărindu-i explicațiile...

Dacă vrei să știi cât de mare este curiozitatea bucureșteanului, câtă răbdare are și cât timp, ajunge să te oprești în mijlocul trotuarului, într-un loc unde este lume foarte puțină, și să te uiți cu atenție în sus. Nu va trece un minut, și vine lângă dumneata un curios, care îți ia mai întâi seama dându-ți ocol, apoi se uită și el în sus. Nu vede nimic, firește. Atunci te întreabă:

- La ce te uiți, domnule?!

Dumneata nu-i răspunzi. Dar te uiți și mai încordat, și-i faci semn cu mâna să te lase în pace. Se uită și el din nou. Peste câteva minute, vei observa că s-au strâns în jurul dumatăle douăzeci de inși, bărbați și femei, care se uită în sus. Și care se întreabă între ei:

- Vezi ceva?

- Nu văd nimic.

- Nici eu.

- Dar ce-o fi, nene?!

- Dracu' știe?!... Să ne mai uităm...

În București, fiecare cartier are bețivul lui și nebunul lui. Un nebun care nu este tocmai-tocmai nebun. Nițel, așa, într-o parte. Este un tip foarte vesel, care vorbește întruna, care admiră în gura mare femeile, care strigă

„Ura!” pentru cutare om politic, pentru cutare partid sau pentru cutare dictator. Umblă adesea cu flori în mână și cu „decorații” în piept, se oprește în fața dumitale, grav, și-ți face observații.

Toată lumea îi cunoaște pe oamenii aceștia. Și totuși, se ține după ei și se amuză. Iar sergentul:

- Circulați, domnilor, vă rog să circulați.

Lumea circulă, dar circulă în felul ei: grămadă.

Uneori, polițistul, crezând că astfel va „face ordine”, ia pe om de braț și încearcă să-l conducă la circumscripția cea mai apropiată.

- Lasă-l, domnule, ce ai cu el? se răstește câte unul. Nu vezi că nu face nimic?

- Ba face! strigă sergentul. Că încurcă circulația...

.....
Repet: n-am fost în străinătate. Dar am văzut la cinematograful, am auzit pe cei care au fost și am citit în gazete că acolo un simplu sergent de stradă are autoritatea unui prefect de poliție de la noi. Ajunge să se uite într-un anumit chip la un șofer, chit că șoferul este simplu șofer sau prim-ministrul țării care își conduce singur limuzina, și să scrie două cuvinte într-un carnețel. Fără să spună o vorbă...

Bucureșteanul se ia la harță cu domnul polițist, iar când acesta vrea să fie grav, îl bate pe umăr și-i răspunde românește:

- Mai las-o, șefule...

PROVINCIALII

Ajunge să iei seama, în treacăt, când sosește un tren în Gara de Nord: cunoști pe domnul provincial cum a pus piciorul pe prima treaptă a vagonului. Că el nu se

PROVINCIALII

uită la scară: se uită peste tot, cu priviri pline de mirare, de spaimă și de încântare. Câteodată, râde. Așa, ca prostul. Dar el nu știe. Ține strâns valizele în mâini, le ține atât de cu grijă, încât foarte adesea le pierde până în piața gării...

De când s-a organizat circulația și s-a mărit Gara de Nord, pasagerii intră în gară prin Calea Griviței și ies prin Bulevardul Dinicu Golescu. Ceea ce nu convine domnului provincial. Fiindcă el vrea s-o ia prin față, vrea să vadă mai întâi Calea Griviței. Dar nu e nimic: din bulevard, cotește la stânga și iese în piața gării. Vede mai întâi un monument îmbrobodit cu mușama. N-aș putea să jur, dar cred că și eu l-am văzut, în 1928, tot așa: îmbrobodit... Parcă i-ar fi rușine, sau parcă se ferește să nu-l afume locomotivele...

- Ce-o fi reprezentând?! te interesezi.

- Nu știu, îți răspunde cineva. Oricum, ceva cu trenul...

Domnul provincial nu ia întotdeauna tramvaiul direct din gară.

A auzit el că pe Calea Griviței sunt hoteluri ieftine, este ciorbă de burtă și sunt fete...

- Că n-am venit la București să mă usuc...

Și găsește un hotel în apropiere. Doi poli odaia cu un pat. Sau trei, dacă e mai bună. Seara coboară, se plimbă nițel pe stradă, se uită la vitrine...

- Dumneavoastră sunteți provincial, nu-i așa, stimate domn?

Îi ia seama: o femeiușcă slăbuță, neagră și fardată. Zâmbește profesional și-i face cu ochiul. Nu așa, prosteste. Ci discret, dulce aproape...

- Provincial, neică.

- Hi, hi, șarmantule...

- Oațo...

Și pleacă. Nu-i „convine”.

„Ura!” pentru cutare om politic, pentru cutare partid sau pentru cutare dictator. Umblă adesea cu flori în mână și cu „decorații” în piept, se oprește în fața dumitale, grav, și-ți face observații.

Toată lumea îi cunoaște pe oamenii aceștia. Și totuși, se ține după ei și se amuză. Iar sergentul:

- Circulați, domnilor, vă rog să circulați.

Lumea circulă, dar circulă în felul ei: grămadă.

Uneori, polițistul, crezând că astfel va „face ordine”, ia pe om de braț și încearcă să-l conducă la circumscripția cea mai apropiată.

- Lasă-l, domnule, ce ai cu el? se răstește câte unul. Nu vezi că nu face nimic?

- Ba face! strigă sergentul. Că încurcă circulația...

.....
Repet: n-am fost în străinătate. Dar am văzut la cinematograful, am auzit pe cei care au fost și am citit în gazete că acolo un simplu sergent de stradă are autoritatea unui prefect de poliție de la noi. Ajunge să se uite într-un anumit chip la un șofer, chit că șoferul este simplu șofer sau prim-ministrul țării care își conduce singur limuzina, și să scrie două cuvinte într-un carnețel. Fără să spună o vorbă...

Bucureșteanul se ia la harță cu domnul polițist, iar când acesta vrea să fie grav, îl bate pe umăr și-i răspunde românește:

- Mai las-o, șefule...

PROVINCIALII

Ajunge să iei seama, în treacăt, când sosește un tren în Gara de Nord: cunoști pe domnul provincial cum a pus piciorul pe prima treaptă a vagonului. Că el nu se

PROVINCIALII

uită la scară: se uită peste tot, cu priviri pline de mirare, de spaimă și de încântare. Câteodată, râde. Așa, ca prostul. Dar el nu știe. Ține strâns valizele în mâini, le ține atât de cu grijă, încât foarte adesea le pierde până în piața gării...

De când s-a organizat circulația și s-a mărit Gara de Nord, pasagerii intră în gară prin Calea Griviței și ies prin Bulevardul Dinicu Golescu. Ceea ce nu convine domnului provincial. Fiindcă el vrea s-o ia prin față, vrea să vadă mai întâi Calea Griviței. Dar nu e nimic: din bulevard, cotește la stânga și iese în piața gării. Vede mai întâi un monument îmbrobodit cu mușama. N-aș putea să jur, dar cred că și eu l-am văzut, în 1928, tot așa: îmbrobodit... Parcă i-ar fi rușine, sau parcă se ferește să nu-l afume locomotivele...

- Ce-o fi reprezentând?! te interesezi.

- Nu știu, îți răspunde cineva. Oricum, ceva cu trenul...

Domnul provincial nu ia întotdeauna tramvaiul direct din gară.

A auzit el că pe Calea Griviței sunt hoteluri ieftine, este ciorbă de burtă și sunt fete...

- Că n-am venit la București să mă usuc...

Și găsește un hotel în apropiere. Doi poli odaia cu un pat. Sau trei, dacă e mai bună. Seara coboară, se plimbă nițel pe stradă, se uită la vitrine...

- Dumneavoastră sunteți provincial, nu-i așa, stimate domn?

Îi ia seama: o femeiușcă slăbuță, neagră și fardată. Zâmbește profesional și-i face cu ochiul. Nu așa, prosteste. Ci discret, dulce aproape...

- Provincial, neică.

- Hi, hi, șarmantule...

- Oațo...

Și pleacă. Nu-i „convine”.

- Hai cu mine, puiule.
- Ba... Las' că gălesc eu...

Iar ea, după ce domnul provincial s-a depărtat câțiva pași:

- Mitocan!

El se face că n-aude. Merge înainte cu pieptul umflat și cu privirea dreaptă...

- Te cred!

Și intră într-un „restaurant”. Lume multă, muzică, femei. Le ia seama și se întreabă: „toate-or fi dame, nene?!...”

- Domnu?

Tace, fiindcă vrea să facă pe boierul. Caută cu ochii o masă și se așază. O masă întreagă. Nu un scaun. Că vrea să fie singur. Apoi, distins:

- O țuică.

Și se uită pe lista scrisă cu plaivasul.

- Așa. Să-mi aduci o ciorbă de burtă.
- Ceva băutură?
- O litră de vin și-un sifon mic.

Ia pe urmă o tocană și un grătar. Încă o litră de vin și o turcescă mică. Și zâmbeste. Așa, degeaba... Ba nu. Uite colo o damă. Cu părul ondulat și decoltată. Îl privește pe furiș și fumează. Nu-i zâmbeste și nu-i face cu ochiul. „Ce crezi dumneata”, își spune. „Femeie distinsă, nu ca aia de pe stradă”. Flirtează cu ea nițel, apoi îi arată, discret, scaunul de vizavi. Ea îi face semn din cap că „da”, mai întârzie câteva minute, apoi vine înspre el, dar nu direct: ocolește trei mese, ca să nu facă impresie proastă...

- Îmi dați voie: Lisette...
- Îmi pare bine: Popescu.

Se scoală cuviincios și-i sărută mâna. Apoi:

- Ce mai faceți, domnișoară?
- Mersi, bine.

PROVINCIALII

Pauză. El tace încurcat, ea fumează.

- Sunteți din provincie, da?
- Din provincie, domnișoară... Ați luat masa?
- Da, mulțumesc.
- O cafea?
- Nu, mersi.
- Un vin, cevașilea?
- Dacă doriți... mai stăm de vorbă... Dar vinul

vărsat nu prea e bun aici...

Altă pauză. El își face repede socoteala banilor, taie, în gând, o sută de lei din suma rezervată pentru târguiești, și bate în masă cu verigheta:

- O sticlă de vin înfundat și un sifon mare...
- Mai bine un borviz, spune ea, dulce...
- Da, un borviz, încuviințează el. Iar în gând: „ce-o fi, o fi”.

Și mai taie o sută. De astă dată, de la hotel... „O să plec mai devreme cu o zi”...

- Sunteți căsătorit? și se uită la verighetă.
- Divorțat! - răspunde el, repede.

„Ce idioțenie!”, își spune. „Și doar mă gândisem să bag verigheta în buzunar, încă din tren. Dar era tâmpitul acela de Ionescu în vagon”...

- Ei, ce să-i faci! oftează ea. Sunt persoane care nu se pot înțelege.

Sigur că sunt. Parcă el cu nevastă-sa... Femeie bună ar fi ea, nu-i vorbă, și de casă. Dar prea îl ține din scurt. „Vezi să nu întârzii”, i-a spus în gară. „Și să nu târgui tot ce-am însemnat pe listă, că mai bine să nu tragi acasă, pricepi? Haimanaua dracului... că ți se scurg ochii după femei”. Pe urmă l-a pupat și l-a împins în vagon...

- Nici eu nu m-am potrivit cu bărbatu-meu! oftează iar femeia de lângă el.
- Ați fost căsătorită?